

CRONICĂ

106-2006. MCM DE ANI DE LA ÎNTEMEIEREA ROMANITAȚII NORD-DUNĂRENE¹

Mircea Ignat

Încercarea de față se dorește a fi un elogiu adus Romei și Împăratului Părinte la XIX secole de când „sigiliul Romei” s-a imprimat în Carpați și la Dunăre, fără să se mai dezlipească. Începuturile romanității nord-dunărene sunt începuturile istoriei noastre ca popor; anul 106 p. Chr. fiind hotarul de la care se deapănă epopeea seculară a istoriei românilor.

Ne-am păstrat numele de *romanus* – singurii dintre fii Romei – și nu am uitat nicicând graiul, moștenit din limba latină care aici s-a vorbit neîntrerupt de 1900 de ani. De câte ori, în veacurile trecute, ne-am întors privirea spre Roma de tot atâtea ori vigoarea noastră a fost mai proaspătă și gândul mai înțelept.

Este oare o întâmplare că acum când se decide intrarea românilor în Uniunea Europeană se împlinesc și 1900 de ani de la debutul romanității nord-dunărene? Ne întoarcem în lumea civilizată în care intrasem acum XIX secole prin înțelepciunea și fapta împăratului MARCVS VLPIVS TRAIANVS.

Despre acele timpuri au scris cu har și cu lucidă cugetare o mulțime de învățați, noi nu ne propunem să aducem ceva nou. Evocăm acel eveniment pentru a nu fi trecut cu vederea, pentru a nu fi uitat în vârtoarea vieții și grijilor de tot felul a zilelor de azi. E o datorie a celor vii de a pomeni faptele celor din lumea de dincolo, chiar dacă de atunci a trecut un timp atât de mare. De multe ori în paginile următoare am lăsat să vorbească autorii mai vechi sau mai noi. Verbul lor are savoarea autenticității de neimitat.

Doresc și sper ca acest eseu să fie o modestă închinare adusă Romei, Împăratului Întemeietor și Daciei. Cu mândrie, recunoștință și evlavie mă închin: slavă vouă!

*

Din vremuri pe care ei nu le puteau socoti, dacii erau statornici locuitori ai pământului lor. Ogoarele și codrii, pășunile și minele din munți le dădeau cu prisosință cele necesare traiului. Meșteșugarii deveneau din ce în ce mai iscusiți și deprindeau tot ce era bun de la alte neamuri, dar îndeosebi de la elenii de pe țărmul mării. La școala elenilor și apoi a romanilor, dacii nu mai erau străini, la cumpăna dintre era veche și cea nouă, de multe binefaceri ale civilizației. Așezări mari, îmbelșugate, puternic întărite erau presărate pretutindeni pe pământul lor. Dacia nu mai era o țară barbară. Ea era singurul stat din Europa rămas în afara frontierelor romane.

---

¹ Cuvânt la Cursul festiv de finalizare a studiilor promoției 2006.

Căpetenii mândre erau în fruntea lor, de multe ori aflate în nesfârșite certuri, mai cu seamă după ce dispăruse marele rege Burebista. Unii dintre aceștia s-au amestecat în gâlcevile interne ale Romei, alții au atacat Imperiul și istoricii vechi ne arată că dacii erau un neam care avea un cuvânt de spus în această parte a lumii.

Confruntarea daco-romană nu putea fi ocolită și imperative politico-strategice au declanșat-o. Romanii statorniciți pe malul drept al Dunării își vedeau amenințate posesiunile balcanice de puternicii vecini de la nord de fluviu, adăpostiți în codrii seculari ai Daciei, apărați de munții lor „întăriți cu ziduri”. Orice inițiativă a Romei în Orient, acolo unde era regatul părților, singurul comparabil cu puterea Romei, putea fi compromisă de un atac dacic. C. Iulius Caesar a fost primul om politic roman care și-a dat seama de acest lucru. Pregătindu-se de război cu regatul părților și-a propus ca o necesitate strategică și o expediție împotriva dacilor lui Burebista. Soarta a vrut ca lucrurile să se desfășoare altfel și războiul a fost lăsat pentru viitor.

*

Dacii au inițiativa și atacă, din pricini încă nedeslușite, teritorii romane de la sudul Dunării. Trei campanii (85-89 p. Chr.), cu sorți schimbători de izbândă, au opus legiunile Romei oastei dacice. Pacea din 89 p. Chr. a fost un armistițiu, ea dat numai răgazul ambelor forțe să se întărească. Mult hulitul împărat Domițian, principe suspicios și înfrățit cu singurătatea, nu a rezolvat problema dacică, dar a întărit straja romană pe Dunăre și numai a amânat deznodământul.

În aceste convulsii ale războiului, în anul 86, Decebal preia puterea. După ce s-a instalat la Sarmizegetusa Regia, țara a început să se schimbe. Cetăților li se aduceau noi întărituri sau se construiau altele noi. Banii și meșterii îi avea chiar de la romani! Regele și poporul său își dădeau seama că în curând va veni ziua mării confruntări. Figura dârză a regelui Decebal a inspirat de multe ori dalta sculptorilor și a ispitit scrisul istoricilor din vechime, dar și a celor noi.

Decebal (era) om cu mare pricepere în treburile războiului, cu mare iscusință și în executarea operațiilor de luptă. Știa foarte bine când era momentul să atace și când trebuia să se retragă, era meșter în a întinde o cursă și în a câștiga victoria în luptă, iscusit când era cazul să profite din plin de victorie sau când era în folosul lui să părăsească bătălia, dacă se simțea în inferioritate. Aceste însușiri au făcut din Decebal pentru multă vreme un adversar al romanilor demn de temut (Dio Cassius).

*

Schimbarea puterii la Roma îl aduce în prim plan pe Marcus Ulpius Traianus care încă de la începutul domniei sale a primit epitetul de *Optimus Princeps* – „cel mai bun împărat”, atât pentru spiritul său cumpătat, cât și pentru valoarea sa militară. În *Panegiricul* lui Plinius cel Tânăr, figura împăratului apare într-o somptuoasă și veridică haină de gală.

Niciodată să nu lingușim pe împărat, căci nu vorbim de un tiran, ci de un cetățean, nu de un stăpân, ci de un părinte, și tocmai prin aceasta se deosebește și este superior celorlalți, că el se consideră unul dintre noi și nu uită că e și om, nu numai cârmuitor al oamenilor.

În altă secvență a discursului, același retor ne spune:

Cu atât mai mult trebuie lăudată cumpătarea ta pentru că, hrănit cu gloria militară, tu iubești pacea; și nu cauți triumful în orice împrejurare... Ce faptă măreață, slăvite Împărate, este să stai pe malurile Dunării, să fi sigur de triumf dacă treci Dunărea și să nu cauți lupta cu un dușman care nu o vrea; una e dovadă de vitejie, cealaltă de cumpătate.

Un celebru portret al Împăratului este conturat de scrisul lui Dio Cassius:

Acesta (Traian) se distingea în cel mai înalt grad prin firea sa dreaptă, prin vitejia sa, ca și prin modestia felului de viață. Avea un corp plin de vigoare (căci era în vârstă de numai patruzeci și doi de ani când a ajuns la domnie), așa încât putea îndura ca oricare altul orice trudă s-ar fi ivit; avea un suflet minunat, ferit de pornirile vijelioase ale tinereții, cât și de încetineala bătrâneții. Departe de a pizmui pe cineva sau de a căuta să-i micșoreze meritele, îi stima și îi ridica în cariera lor pe toți oamenii de bine. Din această pricină n-avea de cine să se teamă și nici pe cineva să urască. Nu apleca urechea câtuși de puțin la vorbe și nu era nici rob mâniei.

Noul împărat decis să rezolve problema dacică a dat totuși inițiativă armelor. Nu a fost împins la acest lucru de a „spăla rușinea” păcii din anul 89, încheiată de Domițian, cum au cârtit unii cărturari din vechime. Rămăseseră aceleași considerații strategice, dar Traian și-a dorit, pe lângă ele, întemeierea unei puternice romanități orientale în Balcani și Carpați, asemănătoare cu cea occidentală din Hispania și Gallia. Nu puțin cântăreau știrile despre aurul Daciei și despre tezaurele regilor daci.

*

La 25 martie 101, împăratul Traian părăsește Roma. Frontul dunărean îl aștepta, acolo unde numeroase trupe erau deja adunate. Patru ani de războaie grele (101-102 și 105-106), despărțite de un armistițiu de doi ani au cuprins în vâlvătaia lor tot pământul Daciei. Disciplina și dârzenia legiunilor romane era de nebiruit. Nici dacii n-au fost mai prejos în această luptă dură și inegală ca forțe.

Apărarea pământului dacic de către regele Decebal și poporul său a fost un imn de iubire cum rar mai înalță popoarele moșiei lor amenințate (Vasile Pârvan).

Reliefulurile Columnei de la Roma ne derulează imaginile teribilei încleștări. Sunt chipuri cioplite în marmura albă ca de gheață a unei vâlvătăi ce a contopit două popoare într-unul. Cu nimic nu este exagerat ca măreața Columnă să fie socotită drept un original și autentic act de naștere a poporului român.

În stepa uscată din sudul Dobrogei, la Adamclisi, un alt monument amintește de biruința legiunilor romane câștigată cu mari pierderi. Monumentul triumfal de aici dedicat lui MARS VLTOR (Marte Răzbunătorul) nu era singur. Alături de el se afla un altar pe pereții căruia erau înscrise numele a 3800 de ofițeri și ostași romani căzuți în lupta de aici, după cum sună dedicația solemnă de pe frontonul altarului:

In honorem et in memoriam fortissimorum virorum qui pugnantes pro Re Publica morte occubuerunt (În onoarea și în memoria prea puternicilor bărbați care luptând pentru Stat au fost doborâți cu moartea).

Ce monumente unice preamăresc nașterea noastră ca popor! Ce documente autentice!

*

În vara anului 106 p. Chr. regatul lui Decebal nu mai exista. Un important document epigrafic din 11 august 106 ne spune lămurit că *DACIA AVGUST(I) PROVINCIA* (Dacia provincie imperială) era deja organizată. Spre deosebire de toți cuceritorii, romanii nu se limitau la supunerea unor teritorii ruinate de război, astfel încât pretutindeni au început o uriașă și sistematică construcție.

In Dacia regelui Decebal, biruită de armele tale, tu (Traian) n-ai lăsat jalea și pustiul, ci ai adus prinosul vieții romane, în largă dărnicie de bucuros semănător, îngropând în brazdele patriei nemuritoare sămânță romană – pentru că zidirea ta aici a fost veșnică construire cu blocuri de stâncă de mâna ta cioplită, – pentru că ai fost nou întemeietor de țară romană, eu, preotul cultului Romei, îți ridic astăzi elogiul, îți aduc închinare, Părinte (Vasile Pârvan).

Romanitatea nord-dunăreană, temelie pe care s-a statornicit poporul român, a început a fi zidită însă cu mult înainte de 106. Cu o genială intuiție, Vasile Pârvan a lămurit și a lărgit dimensiunea timpului și a spațiului în care ne-am născut ca popor.

Ca toate lucrurile tainice, întemeierea nației noastre nu s-a făcut așa dintr-o dată și pe neașteptate. Războaiele împăratului Traian al romanilor cu regele Decebal al dacilor n-au fost începutul, ci încheierea întemeierii poporului nostru. Cele dintâi semănături cu sămânță romană la Dunărea noastră au fost cu două sute de ani mai vechi. Și atunci când Traian a supus și Dacia, tot malul Dunării de la izvoare și până la vărsare în Marea Neagră, era plin de orașe și sate și cetăți romane. Noi, românii de azi, suntem nu numai urmașii romanilor din Dacia, ci, în aceeași vreme, urmașii, și ca sânge și ca suflet, ai întregii împărății romane de răsărit, care alcătuia o singură țară mare, de limbă latină (Vasile Pârvan).

*

După 106, în Dacia se întemeiază orașe după chipul celor romane cu temple, băi, apeducte și amfiteatre. Oameni veniți din cuprinsul nesfârșit al împărăției romane le populează. Ei și soldații lăsați la vatră, veterani după un serviciu lung și greu, se așează în orașe și sate, unde se amestecă cu dacii scăpați de urgia războiului sau cu cei care s-au supus de bunăvoie biruitorilor.

Dacia devine romană; romanii și deopotrivă dacii uită numele țării sau al neamului lor și își iau numele Romei, întemeind o **Romanie**, nume pe care îl vor păstra statornic de-a lungul secolelor și prin care se vor deosebi de toate neamurile barbare din jur, aflate continuu în răstimp de un mileniu, în năvăliri și crude războaie.

Romanitatea a biruit complet în Dacia, nu numai pe teritoriul provinciei romane, ci chiar și în afara ei. Dacă într-o serie de provincii occidentale supuse romanizării de-a lungul a mai multor secole decât Dacia, s-au păstrat totuși insule de populații autohtone, preromane, cum ar fi bascii în Spania și Franța, în Dacia întreagă, nu numai în cea romană, astfel de insule lipsesc. O adevărată minune a forței romanității nord-dunărene copleșitoare și ireversibile, asimilatoare și armonioase.

*

Pe drumurile cele noi, pietruite și largi, străbătute de coloniști, negustori și soldați, veneau și mesagerii noii credințe. La început erau puțini și pășeau cu sfială de teama persecuțiilor, dar aduceau cuvântul *Evangheliei*. Cu timpul numărul acestor

propovăduitori a crescut, după cum arată vestigiile descoperite în pământul Daciei. Ei, anonimi, fără grade ierarhice, au zidit, încă din primele secole Biserica noastră în graiul romanilor cum o dovedesc mulțimea de cuvinte latine care exprimă lucrurile esențiale în creștinismul românesc. Încă de la începuturi creștinismul nostru a fost unul romanic.

*

Deși în timpurile întunecate ale veacurilor de mijloc razele Romei nu ne mai luminau, românii au perpetuat în adâncul ființei ideea romanității lor prin limbă, prin numele pe care l-au păstrat și prin amintirea aceluia „bădița Traian” ce îl cântau în colinde. În veacul al XVIII-lea ivindu-se prilejul să privească, din nou, spre vechea Cetate Eternă, românii au căpătat gânduri proaspete și energia de a le înfăptui. Nu e de mirare că în acel secol episcopul Ioan Inocențiu Micu-Klein a apărut cu înverșunare drepturile românilor, că acestea au fost expuse cu o temeinică documentare de alți cărturari în *Supplex Libellus Valachorum* și că tot atunci se încheagă Școala Ardeleană, primul curent al culturii noastre moderne. Prin acestea am devenit o națiune. Toate ideile își aveau o solidă temelie în sorginea noastră nobilă, în acea filiație romană semănată în Dacia de Împăratul Întemeietor. Romanitatea și continuitatea daco-romanilor au fost armele de afirmare a națiunii române care își vede acum în alt chip menirea și soarta ei.

Noile idei se răspândesc cu repeziciune și prind rădăcini în tot spațiul românesc. Secolul al XIX-lea este dominat de ele; este vremea deșteptării „din somnul cel de moarte”, pe care o cântă Andrei Mureșan:

*Acum ori niciodată să dăm dovezi în lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian.*

Trezirea la conștiința propriei identități și de afirmare a ființei naționale s-a întemeiat pe amintirea și evocarea Romei antice, pe faptele Preabunului Împărat. Deceniile au îmbogățit și diversificat gândurile, au dat energii noi de acțiune, iar ca rezultat: înfăptuirea Marii Uniri din 1918.

Oare nu ne putem întreba dacă această reîntoarcere la ideea romană nu a reprezentat o a doua întemeiere a poporului român?

Răuvoitori interesați sau negliobi, căutători de tot felul de himere tracoromane scornesc scrieri fantastice despre originile noastre, între ei sunt și români amăgiți de idei false, lipsiți de inspirația muzei Clio. Preabunule Împărat ce îți zicem Întemeietor și Părinte, iartă-i pe acești neînțelepți descendenți ai tăi!

Viața noastră romană implantată acum MCM de ani ne dă dreptul să fim demni între popoarele Europei. Singurii moștenitori ai romanității orientale, latinitatea noastră veche de XIX secole ne dovedește că ne-am asumat civilizația romană a Europei vechi, care, e drept, în vremuri de restriște a fost estompată, dar niciodată uitată. Reîntoarcere la ideea Romei antice ne-a readus în Europa modernă. Ea ne va păstra în cea contemporană!